

Fotograaf Artur Puurand ja tema fotoalbumid Tallinna Linnamuuseumis.

Mall Parmas

Eellugu.

Muuseumid, arhiivid ja raamatukogud säilitavad meie ajaloolist mälu. Kuigi muuseumitöötajad valivad ja kirjeldavad alati väga hoolikalt nende valduses olevaid väärtusi, selgub vahel, et midagi on märkamata jäänud. Seda juhtub just suurte kollektsioonidega. Mõni asi lihtsalt vajab uuesti süvenemist ja mitmekordset vaatamist. Nii juhtus ka Tuhala fotograafi Artur Puuranna fotokollektsiooniga, mis juba 1984 Tallinna Linnamuuseumi valdusesse jõudis. Alles praegu hakkab ilmema selle pildikogu tõeline rikkus ja avastamist jätkub veel kauaks.

Et see niipalju aega on võtnud, selleks on omad põhjused. Fotokogudesse satuvad sageli väga suured komplektid. Vahel on need nii mahukad, et korrastamine ja arvelevõtt on mitme aasta töö. Muuseumitöötajad küll ootavad, kuid ka veidi pelgavad selliseid suuri kollektsioone. Rõõmu ja muret tõi ka Artur Puuranna hiigelsuur autorikomplekt.

Linnamuuseumi arvepidamine näitab, et 19. aprillil 1985 on fotokogus arvele võetud 3200 klaasnegatiivi ja 3167 fotot. (1) See on aukartustäratav arv.

Fotokogu asus siis juba Raevanglas ning kitsuke hoidla oli täis karpe ja kaste. Kõiges selles polnud lihtne orienteeruda. Asi oli selgem fotodega, mis olid koondatud seitsmesse suurde albumisse. Nende fotode negatiivid olid aga laotud karpidesse segamini, ilma igasuguse kronoloogiata. Linnamuuseumi fotokogu struktuuri kohaselt tuleb sellised fotod ja negatiivid ühise tulmenumbri alla kokku viia. See tähendas kõikide fotode ja negatiivide võrdlemist. Siinkohal tuleb tänuga meenutada teadurite usinaid abilisi, kes meil ajuti töötasid. Üks neist oli Regina Müller. Ta oli meie koguhoidjatele abiks palju aastaid ja aitas just suurte kollektsioonidega toime tulla. Tema süstematiseeris ka Artur Puuranna fotokollektsiooni ja signeeris selle mahuka materjali. Sel moel sai haruldane komplekt kasutatavaks ja oli võimalik selle sisu avada. Artur Puuranna kollektsioon on tutvumist väärt.

Pildikogu teekond Fotomuuseumi.

Elus on palju õnnelikke juhuseid. Mitmete põnevate museaalide Fotomuuseumi jõudmise taga on fotoajaloolane Peeter Tooming. Kõnesolevale haruldusele sattus ka tema juhuslikult.

1984 käis Tooming Tuhalas filmimas kuulsat Nõiakaevu ja kohtus seal kohaliku kodu-uurija Ants Taliojaga. Kuna filmivõtted veidi viibisid, saadi jutule. Nagu ikka uuris Tooming endiste ja praeguste kohalike fotograafide tegemisi. Ants Taliojale meenusid Tuhala fotograafi Artur Puuranna fotoalbumid, mille olemasolust ta oli kuulnud juba lapsepõlves, aga oma silmaga näinud alles 1976 (2). Neist ta Toomingale rääkiski. Hetkega unustas Tooming Nõiakaevu ja filmivõtted. Nii põnev uudis vajas kohe lähemat uurimist. Albumid asusid Artur Puuranna õepoja Paul Lutsoja kodus Tammiku külas Poolenõmme talus. Neid hoiti iga maainimese jaoks kõige kindlamas kohas - riidekapis. Tänu sellele on pildid heas korras. Klaasnegatiivid leiti aga aidast. Õnneks ei ole ka neil kahjustuse märke.

Seitse albumit äit pilte kohalikest inimestest vajas tuvastamist. Tänu Ants Talioja hoolikale uurimistöele ja Tuhala rahva abile on osa piltidel olijatest kindlaks tehtud. Ka kohad on ära tuntud. Suur osa fotodest on kahjuks annoteerimata. See ei kahanda aga nende väärtust, sest külamiljöö areng aastatel 1922-1948 on pildireana põnev ja teaberohke.

Külapiltnik Artur Puurand (1901-1976)

Artur Puurand sündis 1901 Tuhalas Mätassoo talus. Lapsepõlves jõejääl uisutades ta kukkus ja nihestas puusaluu. Kogu järgneva elu kõndis ta kargu toel. Eesti fotograafia ajalugu tunneb teisigi kehva tervisega noormehi, kes saatust trotsides valisid elukutseks fotograafiameti. Tuntumad neist on Nikolai Nyländer ja Walter Zapp. Mõlemad omandasid ametisaladusi Tallinna tuntud meistritelt. Puurand õppis pildistamist Kose päevapiltniku Jaan Tolmani juures. Ta oli kiire õppima ja hoolimata kehalisest puudest tegi varsti pikki matku jalgrattal, pildikast pakiraamil. Nii said tehtud kõik tellimustööd. Lisaks sellele olid tema fotod loodusest ja mitmesugustest sündmustest müügil Pärtlimäel Hinnoberti kaupluses, kust rahvas neid ka meelsasti ostis.

Artur Puurand oli elurõõmus inimene ja külarahva poolt väga lugupeetud isik. Lisaks fotograafiametile oli ta 1945-1976 Tuhala kiriku organist. Oma kodukohta, selle inimesi ja nende harjumusi tundis fotograaf läbi ja lõhki ning jäädvustas neid igal võimalusel. Saadud piltidest kleepis autor ühe eksemplari albumisse ja nii sündiski Tuhala fotokroonika, hindamatu aare järeltulevatele põlvedele.

Artur Puurand suri 1976 ja on maetud Tuhala kalmistule uue kabeli ligidusse. (3, 4) (foto 1)

Pildikroonika algus. Esimene album 1922-1928.

Suuri massiivseid raamatuid võib albumiteks nimetada ainult tinglikult. Paksust pruunist paberist lehed on kokku köidetud ja varasemad albumid varustatud ka korralike kaantega. Lehtedele on pliiatsiga märgitud pildistamise aasta. Kõik pildid on liimitud tugeva liimiga. Ühtpidi on see hoidnud pildid oma kohtadel, aga teistpidi on piltidest koopiate tegemine kaunis ebamugav. Pikkadel hoiuaastatel on üksikuid pilte kaduma läinud. Koos albumitega saabusid Fotomuuseumi ka kaustikud Ants Talioja kogutud andmetega. Need on kahjuks lünklikud.

A. Puurand alustas fotograafitööd 21 aasta vanuselt. Juba algajana hoidis ta alles sel ajal kohustuslikud proovipildid ja asus neid ajalises järjepidevuses talletama. Tänu sellele on meie ees dateeritud ja hästi jälgitav fotolugu, millel on oma kindel algus ja lõpp.

Sissejuhatuse moodustavad pildid Tuhala kirikust, surnuaiast, mõisast ja koolimajast. See on väärikas algus järgnevale, millel näeme Tuhala inimesi, rõõmsaid ja kurbi sündmusi nende elus, muutusi külas. Oli aeg, mil iga lugupeetud külamees endast ja oma pereliikmetest laskis pildi teha. Noor fotograaf jälgis pildistamisel tollaegseid portreerimise reegleid.

Proportsioonid piltidel on head, kõik pildistatavad on kenasti kaadrisse paigutatud. Kindla reeglistiku jälgimisel on valminud palju väliselt sarnaseid pilte. Aga need pole igavad, sest inimesed piltidel on erinevad ja iga persooni omapära on piltnik osanud esile tuua. Midagi juhuslikku pildile sattunud pole. Kõigi sättimise ja seadmise on vaeva nähtud. Kuna fotograaf oli aga kõigi tuttav usaldusväärne omaküla mees, siis on inimesed tema piltidel loomulikud ja vabad. Fotograafi ja modelli suhe on läbi aegade olnud delikaatne teema. Siin on vastastikune usaldus hädavajalik. Ainult siis sünnib mõjuv pilt. Puurand oskas inimestega suhelda ja seetõttu on tema looming aval ja soe.

Külarahvas kannab piltidel oma parimaid rõivaid. Tuhala asub ju Tallinna ligidal ja seetõttu on suure linna lähedalolek piltidel tuntav. Linnamood levis kiiresti maale. Eriti märgatav on see naiste rõivastuses (5; 6) (foto 2; 3; 4, 5). Võib arvata, et linnas koolitatud või ametit õppinud noorrahvas käis aeg-ajalt kodus ja seda jäid meenutama fotod. (7; 8) (foto 6, 7; 8). Kui neidudel-noorikutel on käes lillekimbukesed, siis väärikamatel naistel on kaasas kotike või raamat, peas pottkübar (9) (foto 9). Siin-seal kantakse veel ka rahvariidevööd. Keegi ei

seisa, käed tuimalt kõrval. Fotograaf on ikka midagi pihku leidnud ja lapse käe usalduslikult isa põlvele asetanud (10) (foto 10). Paljuks pole peetud ka koduharmoniumi õuetassimist, mille ees pereliikmeid jäädvustada (11) (foto11). Mitmeid südamlikke pilte on lastest. Need ei ole pelgalt portreed. Poisike kiigub külameistri valmistatud kiikhobusel. (12) (foto 12). Pääsuke on maandunud tütarlapse käele. Roigasaia ääres istuv poiss ja tema sõber Muri vaatavad rõõmsalt objektiivi (13) (foto 13; 14).

Artur Puurand sõitis oma puukaameraga mööda küla ringi ja tegi toredaid pilte maatöödest. Tänapäeval on huvitav vaadata, kuidas möödunud sajandil toimusid viljalõikus, lehmälüps, heinategu ja linaropsimine (14; 15; 16; 17) (foto 15; 16; 17; 18). Maal peeti ka mesilasi ja pildile on jäänud Mätassoo talu isevärki mesipuud (18) (foto19).

Elu edenes ja küla ehitas. Piltidel on näha nii elumajade kui kõrvalhoonete ehitamise erinevaid etappe (19) (foto 20; 21; 22; 23).

Maal elas sel ajal palju rahvast ja ühistegevus oli au sees. Silma torkab noorte rohkus, kellel oli palju ühiseid ettevõtmisi. Küll musitseeriti mandoliinidel, küll korraldati väljasõite jalgratastel, mis piltidel aina moodsamaks muutuvad. (20) (foto 24; 25). Ühispiltidele tulid kokku koolilapsed, pulmalised ja leinajad (21) (foto 26; 27; 28).

Ateljees fotograferimisel kasutati sel ajal tihti rekvisiite. Artur Puuranna meelisesemeteks olid tool ja postament. Tool oli hea abivahend, millest oli mõnus kinni hoida, millel võis istuda või mille juures seista. Jälle tundub olevat palju sarnaseid pilte. Lähemal vaatamisel selgub, et alati jääb domineerima portreeteritav, kelle fotograaf maitsekalt ja ainult sellele inimesele sobivalt on objektiivi püüdnud. (22) (foto 29; 30).

Eriti palju pakuvad Puuranna pildid olustikulisi detaile. Jõulupuule on riputatud kaunistuseks kompvekid. Fotograafi isa loeb petrooleumilambi valgel pühakirja. Leivakäärud lõunalauale lõikab pereema. (23) (foto 31; 32; 33). Rätsep Martin Lutsoja on oma „Singeri“ õmblusmasinaga külas väga vajalik meistrimees (24) (foto 34; 35). 1926 oli pesupesemine tõsine ja raske töö (25) (foto 36). 1927 jõudis Tuhalasse raadio ja seda esialgset vastuvõtjat kuulavad Jaan Puurand ja Ilmar Lutsoja. (26) (foto 37). 1928 oli raadio seltsiks juba ka näputöö tegemisel (27) (foto 38).

Seitse aastat fotograafitööd andsid Artur Puurannale suure kogemuse. Albumi algus- ja lõpupiltide vahel on märgatav professionaalne erinevus. Enamasti on inimesed jäädvustatud täisportreede või grupipiltidena. Näopilte on vähe. Ka klassikalised loodusvaated pole veel piltniku meelisteema. Puurand armastas pildistada inimesi ja mida aasta edasi, seda loomulikumaks nad tema piltidel muutusid. 1928. aastaks oli ta juba tunnustatud ja lugupeetud fotograaf, kes kasutas talle omaseid pildistamisnippe väga loomunguliselt. Puurannal oli silma detailide jaoks ja seetõttu on muutused külaelus tema fotodel hästi jälgitavad.

Külaelu 1929-1940. Teine, kolmas ja neljas album.

Uus album algab 1929. aastaga. See ei ole fotograafide mingi tähenduslik daatum. Esimene album sai lihtsalt pilte täis. Uues albumis on esialgu pildikeel väga sarnane eelnevaga. Fotograaf kasutab aga juba uut fotopaberit, mis ka ajale paremini on vastu pidanud. Pildi formaat on muutunud. See näitab, et plaatkaamera kõrval oli kasutusel ka moodne rullfilmkaamera.

Kui varasematel aastatel tegi fotograaf peamiselt grupipilte, siis nüüd on teda huvitama hakanud näopildi tegemine. Moodsa fototehnika kasutuselevõtt pakkus selleks ka ohtralt võimalusi. Puurand on katsetanud mitut moodi ja sündinud on põnevad portreed, mis standardvõtetest tublisti erinevad. Noor naine värvib peegli ees huuli. Järgmistel fotodel näeme ainult tema silmi või ilmekat profiili (28) (foto 39; 40; 41). Noorte seltskondade

pildistamisel kasutas Artur Puurand sageli aga 1930. aastatel moodsaid poseerimisviise (29) (foto 42; 43).

Tuhalat tuntakse imelise ja müstilise paigana. Siin on maa-alune jõgi ja aeg-ajalt ülekeev Nõiakaev. Kaevu paneb pulbitsema Tuhala jõgi, mis 1,5 km pikkuses voolab maa all. Kaevu sügavus on 2,4 m. Kui jões on vett palju, siis läheb maa all kitsaks ja vesi tungib kaevu kaudu välja (30). See kõik toimus Puuranna kodukohas ja 1932. aastast alates on piltnik hakanud tõsisemalt tegelema loodusfotoga. Ta katsetas uusi fotopabereid ja tulemuseks olid meeleolukad broomhõbetehnikas looduspildid (31) (foto 44; 45). See on selge märk, et fotouudistega oldi Tuhalas hästi kursis.

Uuel aastakümnel ilmusid Puuranna piltidele uued teemad. Tuhala meierei uuenes ja moodne aparaatur tuli jäädvustada (32) (foto 46). Rohketel majapidamis- ja õmbluskursustel tehtust korraldati näitusi (33) (foto 47, 48). Kevadistele koolipargi koristustöödele läksid õpilased rahvuslipuga (34) (foto 49). Küläs kerkis üha uusi hooneid. Oma kodutalu ehitustööd on fotograafil kõik täpselt jäädvustatud (35) (foto 50; 51). Uutele elumajadele ehitati klaasitud akendega esikud ja majade akendele ilmusid pitskardinad (36, 37) (foto 52; 53; 54).

Külainimesed Puuranna fotodel ei erine linnarahvast. Polli talu sadulsepa kursuste grupipildilt vaatavad vastu väga linna töömeeste moodi tegelased. (38) (foto 55). Perekond Orava elutoas paistab kummipuu alt juba moodne raadioaparaat (39) (foto 56). Piltidele jäänud muutusi on huvitav jälgida. See paneb mõtlema, et võiksime meiegi tänapäeval oma remontimiste ja ümberehituste tuhinas alati ka vana ja kaduva fotodele talletada.

1940. aasta pildid on paigutatud eraldi albumisse. Moepilt on äkki muutunud: patšokkidega kleidid, rahvuslikud tikandid, laiad kaelasidemed (40) (foto 57; 58; 59). Pesupesemine ja rehepeks toimusid aga ikka nagu mullu ja muiste (41) (foto 60). Ränka ajaloolist pööret pole veel piltidelt näha. See album on eriti haruldane, sest 1940. aastast on meie fotokogudes väga vähe pilte.

Artur Puurand oli Eesti elu elurõõmus jäädvustaja. Tema vilumus ja oskused on kümne aastaga tublisti täienenud. Aga ta jäi truuks talle omasele pildistamisviisile. Ikka ja jälle on pildilolijatel käes lillekimbukesed või oksad. See autorimärk teeb Puuranna pildid eriti südamlikuks.

Muutuste aeg. Albumid 1941-1948.

1941. aasta album on õige õhuke ja sisaldab valdavalt dokumendipilte. Ajad olid ärevad ja seetõttu on rõõmsaid grupipilte vähe. Pildid annavad aga teada, et riigivõim Eestis on vahetunud. Koolimaja uksel võib näha kolmanda viisaastaku riigilaenu kuulutust (42) (foto 61).

Sõja aastatel oli fotograferimine piiratud. Kutselised fotograafid säilitasid oma töövahendid erilubade alusel. Et tööd jätkata, hankis vastava loa ka Artur Puurand. Ta on pildistanud nii Saksa armee mundris sõdureid kui Rahva Omakaitse liikmeid (43; 44; 45) (foto 62; 63; 64). Mundris meeste kohta kahjuks lähemaid seletusi pole. Küllap oli nende hulgas palju kohalikke. Sel ajal, kui Ants Talioja andmeid kogus (1980. aastate alguses), ei olnud ju soovitatav väga isiklik olla.

Albumis on palju laste pilte, aga täismehi on fotodel vähe näha. Lapsi saadeti linnast maapakku tugevama toidu peale, mehed olid aga sõjaväes. Rikkalik on naiste portreede galerii. Nii tüüpilisi sõja-aastate moenähtusi, kui neil piltidel on, ei ole üheski teises Linnamuuseumi fotokollektsioonis. Naiskodanike mantlite õlad on sedavõrd lopsakad, et ilmselt tuli ka talumajade ukseavad laiemaks teha või külg ees sisse puggeda. (46) (foto 65; 66).

Külaelu kulges omasoodu. Ikka peeti oma peod ja peied. (47) (foto 67; 68). Fotograafil oli aga ilmselgelt vähem tööd.

Sõja järel on albumites ikka veel enam laste ja neidude pilte ning rahvatantsuringis tantsivad poisteriietes tüdrukud (48) (foto 69). Fotodele ilmuvad võõrapärased näod ja Punaarmee mundrid. Heledapäiste marakrattide hulgas võib kohata asiaatlike näojoontega lapsi.(49) (foto 70; 71). Elu on raske ja kõige on kitsas. Vanema rahva riietus on jälle tuntavalt maavillasem kui sõja eel(50) (foto72). Noored neidud käivad aga ikka linnamoega kaasas. Kleidid on lühikesed ja soengud rikkalikud. (51) (foto 73; 74).

Alles 1947. aastast ilmuvad jälle piltidele noored mehed, need keda sõda oli säästnud. Muutuste aja nelja albumi maht on kokku tunduvat väiksem kui kolme eelneva oma. See pole aga määrav. Aastatest, kui pildistamine oli piiratud, on fotodokumente vähe säilinud. Artur Puuranna albumid on sellele vähesele hinnaline lisa. Fotograafina säilitas ta ka rasketel aegadel korraliku taseme. Oma tööd tegi ta armastusega, ükskõik, kes tema kaamera ees seisis. Fotograafi hell romantiline loomus avaldus aga eelkõige oma külarahva grupipiltides ja ilmekates lastefotodes (52; 53) (foto 75; 76).

***

1948. aastaga pildialbumid lõpevad. Artur Puuranna fotograafitöö polnud aga veel otsas. Säilinud on paarkümmend negatiivi 1950. aastatest. Tuhala kiriku organistina teenis Puurand oma kodukandirahvast surmani.

Selle haruldase kollektsiooni muuseumisse toimetaja, Peeter Tooming, on terviklikku kogu hinnanud väga kõrgelt. „Kui tavaliselt ongi nii, et vanade fotode puhul on ikka puudu originaalnegaatiivid või säilinud negatiivikogu juures pole autori enda tehtud koopiaid, siis nüüd võime ühe fotograafi tööd ... jälgida terviklikult... Ja kõige tähtsam: kuigi foto võib aegade jooksul hävida (kas või liimi toimel, millega pilt albumisse kleebitud), siis õigel hoidmisel säilitab negatiiv selle võtte ka järeltulevaile põlvetele“ (54).

Seitse albumit aastaist 1922-1948 on ilus pildiretk Tuhalas, kohtumine sealsete elanike ja põnevate paikadega.

Artur Puurand oli klassikaline külapiltnik nagu paljud ta ametivennad Eestis. Nende seas oli tõeline staar, nagu nimigi ütleb, Karl Täht. Sel Läänemaa fotograafil oli eriline portreeterimisoskus. Grupipiltide tegemisel ei jää aga Artur Puurand oma kolleegile sugugi alla. Puurand eelistas pildistada päevavalguses. Tal oli loomulik ja looduslähedane ellusuhtumine. Sündmusterohke külaelu pildistamine oli Puurannale mitte ainult töö vaid ka armastus. Sellest elust pani ta kokku vapustava fotokroonika, mida võib vaatama jäädagi, sest alati leiad midagi uut ja huvitavat. Sõnadega pilte ei joonista. Fotot peab nägema. Artur Puuranna tuhandetesse fotodesse ulatuv kollektsioon alles ootab avastajaid, kes kindlasti leiavad siit uusi põnevaid teemasid.

Lõpuks veel üks väike õiendus. Õigustatult kerkib küsimus, miks ühe külafotograafi loomepärand on linnamuuseumis. Tallinna Linnamuuseumis ollaksegi seda meelt, et igale paikkonnale jäägu tema aarded. Harjumaa Muuseum loodi aga alles 1988. Seetõttu Puuranna pildikogu Fotomuuseumi jõudiski.

Praegune Tuhala on väga palju muutunud. Endisi talukohti on raske ära tunda. Jälle ehitatakse nagu kunagi 1920.-1930. aastatel. Ümberringi on hoolitsetud ja korras majapidamised. Kahjuks ei ole muutused jõudnud Mätassoo tallu, Artur Puuranna sünnikohta. Tema hauaplatsi Tuhala kalmistul aga pole unustatud.

Viited

1. TLM vv.akt nt. 60 - 19. 04. 1985. a.
2. Ants Talioja suulised mälestused.
3. Talioja, A. 2004. Tuhala. Tallinn. Lk. 64-65.

4. TLM F 9378 (502) foto 1.
5. TLM F 9378 (558; 561) foto 2, 3.
6. TLM F 9379 (696; 679) foto 4; 5.
7. TLM F 9378 (432; 433) foto 6; 7.
8. TLM F 9379 (727) foto 8.
9. TLM F 9376 (96) foto 9.
10. TLM F 9377 (284) foto 10.
11. TLM F 9376 (57) foto 11.
12. TLM F 9376 (48) foto 12.
13. TLM F 9377 (255; 256) foto 13; 14.
14. TLM F 9382 (1301) foto 15.
15. TLM F 9376 (118) foto 16.
16. TLM F 9376 (119) foto 17.
17. TLM F 9376 (37) foto 18.
18. TLM F 9376 (32) foto 19.
19. TLM F 9379 (730; 732; 737; 903) foto 20; 21; 22; 23..
20. TLM F 9377 (158; 169) foto 24; 25.
21. TLM F 9379 (404; 406; 408) foto 26; 27; 28.
22. TLM F 9377 (387; 390) foto 29; 30.
23. TLM F 9379 (815; 786; 831) foto 31; 32; 33.
24. TLM F 9377 (302; 303) foto 34; 35.
25. TLM F 9379 (862) foto 36.
26. TLM F 9380 (1166) foto 37.
27. TLM F 9382 (1310) foto 38.
28. TLM F 9385 (209; 211; 203) foto 39; 40; 41.
29. TLM F 9388 (431; 488) foto 42; 43.
30. Talioja, A. 2004. Tuhala. Tallinn. Lk. 11.
31. TLM F 9388 (432; 434) foto 44; 45.
32. TLM F 9384 (98) foto 46.
33. TLM F 9390 (725; 748) foto 47; 48.
34. TLM F 9391 (964) foto 49.
35. TLM F 9386 (244; 245) foto 50; 51.
36. TLM F 9384 (104) foto 52.
37. TLM F 9384 (393; 395) foto 53; 54.
38. TLM F 9393 (349) foto 55.
39. TLM F 9393 (366) foto 56.
40. TLM F 9394 (44; 81; 69) foto 57; 58; 59.
41. TLM F 9394 (145) foto 60.
42. TLM F 9395 (98) foto 61.
43. TLM F 9396 (23) foto 62.
44. TLM F 9397 (82) foto 63.
45. TLM F 9398 (367) foto 64.
46. TLM F 9398 (248; 339) foto 65; 66.
47. TLM F 9398 (387; 392) foto 67; 68.
48. TLM F 9399 (51) foto 69.
49. TLM F 9400 (207; 399) foto 70; 71.
50. TLM F 9400 (174) foto 72.
51. TLM F 9400 (202; 232) foto 73; 74.
52. TLM F 9401 (461) foto 75.
53. TLM F 9402 (503) foto 76.

54. Tooming, P. 1995. Ikka fotost. Tallinn. Lk. 91.

Summary

Fotograaf Artur Puurand (1901- 1976) sündis Tuhalas. Ta õppis pildistamist Kose päevapiltniku Jaan Tolmani juures. Noormees omandas kiiresti kutseoskused ja temast sai mitmekümneks aastaks kohalik külafotograaf. 1945 – 1976. aastani oli ta lisaks fotograafiametile ka Tuhala kiriku organist. Artur Puurand oli elurõõmus mees ja külarahva poolt väga lugupeetud isik. Oma kodukohta, selle inimesi ja nende harjumusi jäädvustas Puurand igal võimalusel. Saadud fotodest kleepis autor ühe eksemplari albumisse. Nii sündiski Tuhala fotokroonika 1922 – 1948, mis on hindamatu aare järeltulevatele põlvedele. Kolleksioon sisaldab 3200 klaasnegatiivi ja 3167 fotot. Viimased on kleebitud seitsmesse suurde albumisse. Albumid ja negatiivid leiti Tuhala kodu- uurija Ants Talioja abil Tammiku külast Tuhalas. Fotoajaloolase Peeter Toominga kaudu jõudis komplekt 1985.a. Tallinna Linnamuuseumi.

Artur Puurand oli klassikaline külapiltnik nagu paljud tema ametivennad Eestis. Kodukohast kaugemale pildistama ta ei jõudnudki, aga fotouudistega oli hästi kursis. Oma tööd tegi ta armastusega ja tulemuseks on kaunid ja südamlikud fotod, mille kaudu on võimalik teha pildiretk ühe väikese maakoha minevikku.